

НАЂЕН ВАСО ПОСЛИЈЕ ШЕСТ ВЈЕКОВА



На Ножици, недалеко од мјесног центра Лијеве Ријеке, на мјесном гробљу, на којем су до прије неколико година стајали само затрављени темељи и обриси некадашње цркве из XIV вијека, чији је ктитор био родоначелник племена Војвода Васо, трудом и срцем Васојевића, никло је здање посвећено Светом Архангелу Михаилу. Истина, комплетни радови нијесу завршени и планира се постављање достојног загробног споменика далеком прапретку Васу. Пошто је стара црква на Ножици била сасвим скромних димензија, одлучено је да се сада подигне нешто већи храм, како би се у патосу сачували и заштитили стари темељи.

Црква Св. Архангела Михаила на Ножици

Ово је подухват од изузетног значаја за све Васојевиће, како оне који сада живе на простору од Ножице, односно од Лијеве Ријеке до Чакора, на једној, и Бијелог Поља на другој страни (или како народ умије рећи: *од Ножице до Љешнице*), тако и за све небројене који су одавде вијековима одлазили и расељавали се широм свијета, носећи и помно чувајући успомену на своје поријекло.

Црквени праг - свједок времена

Све донедавно, до почетка радова на обнови ове цркве нико није ни слутио какву тајну крију њени темељи, колико је она интересантна и у археолошком и у антрополошком смислу - да се у њему налази гроб и изузетно добро сачувани посмртни остаци прапретка и родоначелника овог племена - Васа, по којем је племе и добило име. „**Овакви подухвати не значе само физичко обнављање црквених здања него и обнову свеколиког духовног ткива**“, каже пјесник Илија Лакушић, председник Црквеног одбора за обнову Цркве на Ножици. „**У овом случају се не ради само о култном мјесту наших предака - што је, наравно, од огромног значаја - него и о најутемељенијем мјесту нашег историјског бића, чије обнављање гарантује и поузданије темеље наше будућности. Уз темељ старе цркве на Ножици код Лијеве Ријеке, гдје је управо подигнута нова богомоља посвећена Светом Архангелу Михаилу, крсној слави Васојевића, откривен је гроб и посмртни остаци који припадају родоначелнику гласовитог и изузетно бројног и разгранатог племена**“, истакао је Лакушић.

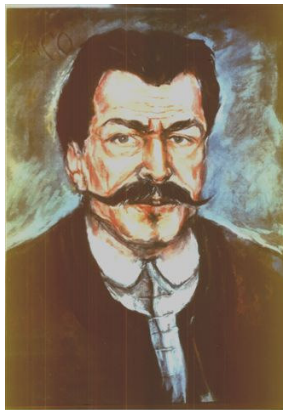
Да би све то било стручно и ваљано урађено, позвана је екипа археолога, Милан Правилковић, Митра Церовић и Оливера Жижић, која је одмах закључила да су, не само темељи цркве, него и сво гробље око цркве, са археолошког становишта врло интересантни, и да чувају трагове барем пет-шест минулих вјекова.

Гроб родоначелника племена

Кад је почело откопавање темеља и уклањање дебелих наслага иловаче, одмах поред некадашњег улаза у цркву, са лијеве стране, на дубини од скоро два метра, указала се широка, равна плоча. Био је то знак да је у питању гробница, сигурно веома стара и свакако неке знамените личности, чим се налази на том мјесту, уз улаз у цркву. Стога је у помоћ позвана и екипа антрополога на челу са професором др Божином Ивановићем. Чим је подигнута покривна плоча, указала се гробница, оивичена са четири дугачке плоче и испуњена двадесетак сантиметара дебелим слојем најфиније, као брашно ситне иловаче, у којем су се одмах указале веома добро очуване људске кости.



“Извјесно је да се ради о врло старом човјеку, правом Динарцу, да је ријеч о веома добро очуваним посмртним остацима, за оно вријеме горостасно развијеног човјека, иако су веома дуго у земљи“, каже Ивановић и објашњава да су кости тако добро сачуване захваљујући управо иловачи која се временом наталожила у гробу и просто балсамовала скелет. **„Несумљиво је да је ово управо родоначелник племена војвода Васо Васојевић“,** закључио је др Ивановић. Познато је, да је мјесто уз темељ цркве, по црквеним канонима резервисано за њеног ктитора, тим прије што је сасвим сигурно да у то доба на овим просторима није било неке друге значајније, ни духовне ни свјетовне, личности која би заслужила то гробно мјесто.



Војвода Васо Васојевић
(академски сликар Лука Мартиновић)

То увјерење темељи се и на писаним траговима и на предању да је ову цркву подигао Васо са синовима и да је потом и сахрањен поред цркве.

Свети Архангел Михаило – Аранђеловдан, стара слава свих Васојевића

Хришћанство Архангела Михаила сматра заштитником Универзалне цркве и првим од седам архангела, као и побједника Луцифера и Сатане. Због тога се у умјетности увек представља у оклопу са подигнутим мачем или копљем како пријети демону или змају.



Гвидо Рени „Архангел Михаило побјеђује Сатану“

Српска православна црква и вјерници славе у мјесецу новембру Светог Арханђела Михаила или Арандјеловдан, који је у Србији и Црној Гори, према броју вјерника који га славе, на другом мјесту, после светог Николе.

Празник је установљен у вријеме александријског патријарха Александра и римског папе Силвестра Првог. Према учењу Цркве, у почетку, када је Бог стварао свијет, сем видљивог или материјалног, најприје је створио духовни, невидљиви свијет - духове. У почетку сви духови бијаху добри, али се један, Деница, одметнуо због велике моћи коју је добио од Бога, па је постао непослушан, чинећи многа зла. Тада су се духови подијелили на добре и на зле, на анђеле и демоне. Грчка реч *ангелос* значи вјесник, а *демон* - пакосник. Архангел Михаило сматра се предводником небеске бестјелесне силе, а име му значи – онај који је као Бог.

Анђели немају тијела, али се на иконама приказују у људском облику. Живопишу се као млади људи и због тога што немају тјелесних жеља и брига као људи. Анђели су увијек обучени у бијелу одјећу, плаштове, у знак чистоте и невиности, а само се архистрат Михаило живопише у одијелу, како су, у давна времена, носиле војводе. Пошто немају ничег тјелесног, претпоставља се да немају ништа што би им кварило и ружило младост и љепоту, зато су анђели вјечно млади и лијепи. Анђела је седам, а имају девет чинова. Свети арханђел Михаило слави се у новембру, јер је то девети мјесец после марта, у којем је створен свијет. Анђеоски чиновни су: шестокрили Серафими, многооки Херувими, богоносни Престоли, Господства, Силе, Власти, Нацала, Арханђели и Анђели, а свима је предводник арханђел Михаило. Међу анђелским чиновима, према учењу Цркве, савршено је слагање, љубав, једномислије, једнодушност, покораване једно другом, а сви скупа покоравају се вољи Божијој.



Народна вјеровања

Арханђео Михаило је, према вјеровању, "живи светац", сједи на Мјесецу и гледа шта људи раде, а повремено и силази међу људе. Због вјеровања да је жив светац, неки славари за тај дан не кувају жито, а кажу да славару арханђел Михаило све вријеме славе стоји на десном рамену. Вјерује се да арханђел Михаило обилази болеснике, сматра се ако им стане више главе - болесник ће оздравити, а стане ли болноме код ногу - дани су му одбројани. Арханђел Михаило вуцима затвара чељусти и оставља тајне знаке којима звјери не смију да приђу, па тако штити чобанска стада.

Према предању, после победе над Сатаном и палим анђелима арханђел Михаило се обратио окупљеним верним анђелима: „**Пазимо, стојмо смерно пред Оним који нас је створио, не помишљајмо да Му се успротивимо. Пазимо, јер пострадаше они који са нама бијаху саздани, и који се досада са нама божанственом светлошћу причешћиваху. Пазимо, јер се неочекавано од светлости у таму због гордости претворише, и са Висине у бездан се срушише. Пазимо, јер спаде с неба Деница, који се јутром уздизаше, и сручи се на земљу.**“

Како се слави Аранђелов дан

Осим што сматрају да су једног рода, односно да имају заједничког претка, Васојевићи славе Св. Архангела Михаила којег су славили и у доба Немањића, као и Александровдан и Светог Саву. Етнолог Петра Влаховић наводи да по Вуку слава често упућује на братство и племе, а не само на породицу. Како Вук каже - братство слави исту славу – празник који би се у одређеној мјери могао повезати са општенародним славама тј. завјетинама. Шта, у ствари, представља слава и зашто Васојевићи славе баш Архангела Михаила није у потпуности расвијетљено, иако је слава предмет обимних проучавања. Мишљења о томе шта представља и колико је стар обичај славе су подијељена. Први помен славе датира још од 15. августа 1018. године и то у околини Охрида. У вези је са војводом Ивцем, последњим изданком некадашње моћне Самуилове државе и отпором који су његови сународници пружали византијској империји. По Вуку Стефановићу Карацићу, иако су за славу извођени различити народни обреди, слава је обичај везан за кућу, домаће огњиште, за здравље и напредак породице.

Према слави, како пише Јагош Вешовић, Васојевићи имају посебан пијетет и поштовање. Домаћин не позива својту, пријатеље и остале чланове уже породице, већ је уобичајено да они долазе сами. Позива само другоплеменике који живе у истом или другом мјесту, а који му нису својта, већ познаници. Уочи славе почну долазити пријатељи, кумови и званице који живе далеко, а који не би могли стићи на вријеме на само крсно име. Домаћин званице среће испред куће. Ту се љубе и они му честитају крсно име. Он их уводи у кућу и послје поздрава са члановима породице домаћин их нуди ракијом и кафом. Пред вечеру, домаћин припали светитељу свијећу и чита молитву, а сви стоје гологлави око трпезе. Затим узима здравицу и испија у славу крсног имена. На дан славе долазе гости из оближњих мјеста. Домаћин их среће са здравицом, а они му честитају. Онда их уводи у кућу и сиједају за постављену трпезу. Гости у разговору пију и мезете до подне, а онда ручају. Најстарији од гостију, највиђенији или најважнији по чину, вади здравицу и пружа је домаћину и сви му захваљују на дочеку. По завршетку тог церемонијала сиједају и једу. Домаћин остаје на ногама гологлав и нуди госте ракијом. Затим сиједа за софру на другом челу трпезе. Док траје ручак домаћин обједује и стално погледује да гости буду добро услужени. Млађи дворе и служе.

У Лијевој Ријечи, пошто се заврши ручак, обичај је да домаћин са својим гостима носећи здравицу у руци, иде у домове ближњих сусједа који тога дана славе. При уласку у кућу јављају се ријечима „Ко ми је здрав“ и ко први одговори „Ја са дружином!“ тај и добија здравицу. Пошто заврше са узајамним посјетама сељани се сакупе у некој од највећих кућа и ту проведу остатак дана. При вечери месо се дијели по чувењу – „Глава глави, плећка харамбаши...“ Послије вечере поново се сакупљају на сијело гдје остају до јутра. При расанку гости иду по домовима својих домаћина на конак. Трећи дан полазе поздрављајући се и захваљујући на дочеку.

Успостављена традиција сабора Васојевића

Завјетна слава Васојевића, 12. септембар, празник Св. Александра Невског

„Сјећам се како се крајем деведесетих година, око идеје обнављања Васове цркве (Цркве Светог Архангела Михаила), окупила једна група људи спрегнутих љубављу и пријатељством, формирала Црквени одбор и за неколико година зазвонило је звоно. Након обнове, Црквени одбор је установио велики народни сабор на дан Св. Александра Невског. На тај је дан, народ овога краја, некада давно, послужила ратна срећа да *тирјанству стане ногом за врат*¹. Сада је ово мјесто утемељења Васовог рода уочљивије; обилазе се и заливају коријени народног бића, бића које одатле најдубље говори. И душе мојих ближњих сада су некако збринутије. Ах, узгред буди речено, на таквом гробљу лакше је бити мртав“, ријечи су пјесника Илије Лакушића. Лакушић, иначе предсједник Црквеног одбора за обнову Цркве, је човјек који је дао више од свог живота, своје душе и стихова који су посвећени обнови овог храма и народа нашег. Зато о успостављеној традицији најбоље говоре ријечи овог великана данашњице, ратника – сањара, који оштри перо кад иде у бој и пише: „Из најранијег дјетињства памтим једно улегнуће на средини завичајног гробља на Ножици. На почетку тог улегнућа постојао је један камени праг изглачан табанима баш оних који леже ту под њиме. То је била моја машта коју сам видио. Оно што сам потом у себи дограђивао надвисило је оно што сам видио. Завичај је увијек љепши у сјећању него када га гледамо са лица мјеста. На то мјесто некада давно, давно... (мора бити да је бајка) дошао је мој далеки предак Васо, од којег су настали сви моји у гробљу и над гробљем. Ту је поставио темеље дома и цркве, те до данашњег дана обдржао живот међу овим брдима, низ долину Лима и свуда гдје људска нога допире. Много касније, када је гробље већ почело узимати моје најмилије, када сам из начете душе почео отицати у оно улегнуће на средини гробља, размишљао сам о томе како би над овим мртвим градом ваљало усправити стару вјеру и цркву. Ваљало би обновити ово мјесто до којег допиру најдубљи коријени свих потомака, па и оних који су негдје на другом крају свијета загледи у своје послове и животе. Будући да увелико живим и у својој машти, осјећам да се одатле хране и они потомци који ће се тек родити у догледно или недогледно вријеме. И они се кроз танке жиле небеског пупка хране одавде.“

Освјештавање темеља нове цркве као и освјештавање новог здања, обавио је Његово Високопреосвештенство Митрополит црногорско-приморски Амфилохије **12. септембра**, на дан када су 1724. године пренешене мошти Св. Александра Невског у Петроград у Александро-Невску лавру, гдје и данас почивају. Додатни разлози што је за завјетну славу одабран празник Св. Александра Невског су постојање историјских веза Васојевића, Србије и Русије. Наиме, племе је одржавало братске везе са српским владарима и са Русијом и учествовало у саставу српских и руских јединица у свим ратовима против Арнаута и Аустроугара. Осим тога, први модернији пут који је повезао Лијеву Ријеку са Подгорицом и Колашином, управо је направљен уз помоћ донације царске Русије.

¹ Види поглавље „И прије војвода војводе – браћа Брајотићи, Вук и Јован“



„Завјетна слава, празник Св. Александра Невског, предствља сабор Васојевића и има изузетну врједност и значај, јер нас окупља око Бога, у коме нам је, на тај дан, предводник и заступник Свети Александар Невски. Свети руски књаз и владар, али и покорни слуга Божји, који је изрекао свету истину да Бог није у сили него у правди. На тај дан, из године у годину, окупља се све већи број вјерника, посебно дјецe и омладине и наше браће из дијаспоре. Овогодишњи кум Цркве је мој брат Марко Михаилов Мујовић, а домаћин братство Мујовић. Желимо да наставимо традицију кумства цркве, али и да саму прославу обогатимо културно-умјетничким и историјско-едукативним садржајима. Тежимо да дјеца и омладина спознају своје коријене и обичаје, да буду ближи Богу и једни другима, да даље преносе Божије поруке и уче своју дјецу да наставе традицију славних предака и гаје дух православља. С обзиром да је 12. септембар петак, уз благослов Његовог Високопреосвештенства Митрополита црногорско-приморског Амфилохија, прослава овог празника одржаће се дан касније, у суботу 13. септембра, како би што више дјецe и омладине, али и наше браће из дијаспоре присуствовало прослави“, истакао је мр Иван Трифунов Мујовић, један од браће, домаћина овогодишњег сабора.

Познати Васојевићи



Васојевићи у свакој прилици истичу ко све води поријекло из овог племена. Прије свих отац српске писмености **Вук Стефановић Караџић**, као и **Карађорђе Петровић**. *(Краљ Петар Први Караџорђевић је још прије доласка на пријесто тајно дао новац да се у Краљима код Андријевице, на мјесту одакле је у Србију одселио његов предак, подигне кућа која и данас постоји).*



Према писању Томаша Катанића, претка попа Катане, савременика Карађорђевог, стоји да је Карађорђе рођен у Краљима (година рођења није поуздана). Катанићеви списи се чувају у Српској академији наука и умјетности у Београду. "Карађорђе је и сам приликом пријема депутације Васојевића код Сјенице 1807. године, коју је предводио поп Катана у вријеме Првог српског устанка, а по ријечима које је забиљежио сам Петар Катана изјавио: *Па ја сам од куће Васојевића*. Тада се поведе разговор, ко је, одакле је, од кога је братства и испаде да је Карађорђе унук Јована Радулова Ђуришића, а син Петра Радулова. Овај Ђуро Ђуришић, биљежи Катанић, имао је девет синова (што је и могуће, према писању Радомира Јагоша Вешовића и казивању Ђуришића из Краља).“



Одавде је потекао војвода Лазар Мутап, Светозар Марковић, војвода Петар Бојовић, војвода Миљан Вуков Вешовић, војвода Гавро Вуковић, Јован Жујовић, игуман Мојсије Зечевић, прота Милош Велимировић као и многобројни генерали, народни хероји, умјетници и ствараоци, од којих су најистакнутији писци Михаило Лалић и Радован Зоговић и сликар Јован Зоњић, пјесник и издавач Ратко Делетић, али и друге знамените личности из новије историје као на пр. бивши председник СР Југославије, Слободан Милошевић. Проф. др Благоје Јевремов Мујовић (1928 – 1993) први је доктор социологије у Црној Гори, док је његов син, доктор правних наука Ранко Мујовић, ове године трећи пут изабран за декана Правног факултета у Подгорици, што је јединствен примјер у историји, не само ове високошколске институције, него и Универзитета Црне Горе, а приликом првог мандата ушао је у историју Универзитета као најмлађи декан. Васојевићи су „дали“ многе познате љекаре и признате ван граница нашег региона. Др Божина Радевић (1938 -) кардиоваскуларни хирург из Берана, аутор више стотина научних радова и књига, први је у бившој Југославији обавио трансплатације јетре и панкреаса. Његов колега, специјалиста интерене медицине др Вујадин Мујовић, кога стручна јавност сматра Гајтоновим наследником, професор је на неколико факултета и института широм свијета и аутор великог броја књига и радова на српском и енглеском језику. Проф. др Трифун Мујовић, педијатар хематолог, важи за најбољег дијагностичара у Србији и Црној Гори.

Неки од познатих спортиста који потичу из Васојевића су: Милутин Шошкић, легендарни голман Партизана (финалиста Купа шампиона) и репрезентације шездесетих година прошлог вијека (најбољи голман Свјетског фудбалског првенства 1962. године у Чилеу када је СФРЈ освојила 4. мјесто); Драгослав Шекуларац, репрезентативац СФРЈ и фудбалер Црвене звезде; кошаркаш Арсеније Пешић, првотимац шампионске генерације Партизана (са Кићановићем, Далипагићем). Поменућемо актуелног председника РК Будућност и члана ОК ЦГ, рукометаша Веска Мујовића и гимнастичарског аса, његову презимењакињу Тању. **Јелена Јанковић**, тренутно једна од најбољих тенисерки свијета, потиче из горњих Васојевића.

Писац и глумица Вјера Мујовић и светска глумчка дива Мила Јововић су поријеклом из Васојевића.

Војвода Гавро Вуковић (1852-1928)

Син познатог црногорског главара, јунака и сенатора Миљана Вукова, једно вријеме се, прије студија у Београду, школовао у Ници, у Француској. Војвода Гавро Вуковић је као дипломирани правник (дипломирао је права у Београду 1872)



био министар иностраних послова Књажевине Црне Горе од октобра 1899. до децембра 1905. године. Био је предсједник Државног савјета (1906-1908). За народног посланика биран је два пута (1906. и 1914). Познат је и као писац, мемоарист. Дипломатска служба Гавра Вуковића у Цариграду почела је 1879. године и трајала (с прекидом 1881/1882) до 1884. године. Он је одлуком књаза Николе I Петровића Његоша постављен за отправника послова Књажевине Црне Горе у Цариграду. Према тврђењу Николе-Ника Хајдуковића, Гавро Вуковић је "1883 године пошао у Цариград"². Др Илија Радосавовић³ наводи да је Гавро Вуковић био отправник послова Књажевине Црне Горе у Турској од "марта 1884. до децембра 1885. године у Цариграду".

Гавро Вуковић је био члан Великог суда, министар иностраних послова, а једно вријеме и заступник министра просвјете и црквених послова. Гавро Вуковић је био опуномоћеник црногорске Владе као министар иностраних послова, који је са др Валтазаром Богишићем закључио уговор (23. марта/ 4. априла 1893) на Цетињу о ступању Богишића у државну службу црногорску. Ријеч је о споразуму о преузимању ресора министарства правде од стране Богишића и његовом именовану за члана Државног савјета. Тај уговор је закључен по налогу и одобрењу књаза Николе, а потписао га је и предсједник Државног савјета и министар унутрашњих дјела војвода Божо Петровић. У пројекту уговора, који је написао Гавро Вуковић, сачињеног у Дубровнику 1. јануара 1893. године, било је предвиђено да др Валтазар Богишић привремено преузме и ресор I министра просвјете. Гавро Вуковић је био посланик Црногорске народне скупштине. У краљевини СХС политички је ангажован као један од првака Црногорске федералистичке странке.

Кнез Никола Милошевић Васојевић, звани Никола Консул

По улози коју су имале, не само у историји овога краја и племена, већ и по својој судбини, посебно су занимљиве личности кнеза Николе Милошевића Васојевића, званог Никола Консул, генерала Радомира Вешовића и игумана Мојсија Зечевића.



² Нико Хајдуковић, "Мемоари", ЦИД, Подгорица, 2000, г. стр.15

³ "Међународни положај Црне Горе, у XIX вијеку", Београд, 1960, стр.116

За Николу Милошевића (живио у првој половини деветнаестог вијека) Радомир Губеринић у књизи о њему каже да је био високи руски официр и војни аташе у Цариграду, главни инжењер Књажевине Србије и први пројектант магистралног пута Београд-Бар, турски генерал, енглески конзул, путописац, пјесник, родословик и картограф, Европљанин са четири држављанства, који је говорио тринаест језика, оснивач и први књаз Књажевине Васојевића. Никола је сам за себе тврдио, да је потомак "Словено-острогорске династије". Убијен је 1844. године из засједе која му је, изгледа по Његошевом наређењу, припремљена у Загарачу, недалеко од Даниловграда, на путу из Васојевића према Цетињу, камо је ишао на Његошев позив. Његош је, истини за вољу, Николи Милошевићу, чијег се угледа и утицаја у Васојевићима несумњиво плашио, на мјесту његове погибије подигао споменик, али је Његошев наследник, књаз Данило, наредио да се споменик сруши и да не остане трага од њега, чиме је посредно потврдио да је цетињски двор порадио о глави овог гласовитог Васојевића. Споменик је срушен, али му је народ загарачког краја подигао други - мјесто његове погибије се и данас зове Консулов гроб.

Васојевићи су у балканским ратовима и у I свјетском рату имали дванаест батаљона војске, односно двије бригаде. Горњовасојевићком је командовао ђенерал



Радомир Вешовић, једно вријеме и министар војни Црне Горе. У низу контроверзи, које и до данас трају око ове значајне личности, посебно се памти његов говор који је 1922. године одржао на Књажевцу у Андријевици приликом откривања споменика погинулим Васојевићима у балканским ратовима и I свјетском рату. Тада већ пензионисани ђенерал стао је пред строј својих преживјелих бораца, постројених испред споменика погинулих другова и рекао само ово:

“Јунаци! Ја сам данас најсрећнији и најнесрећнији човјек на свијету. Најсрећнији што овај споменик јунацима палим за слободу подижемо у миру и слободи, а најнесрећнији што на њему нема мога имена.“

Генерал Радомир Вешовић

Живот игумана Мојсија Зечевића⁴

Игуман Мојсије (Мојсеј) Зечевић је рођен 1780. године у Веничкој (Беране). Умро је 1850. године и сахрањен испред манастира Ђурђеви Ступови гдје је и столовао. Мојсије је био световни и духовни владар племена Васојевића с краја осамнаестог и почетком деветнаестог вијека. Уз Петра Првог и Петра Другог Петровића Његоша био је једна од најзначајнијих личности Црне Горе. Заједно са



Светим Петром Цетињским радио је на ослобођењу црногорских племена, враћању исламизираних Срба у вјеру прадједовску. Њега је Петар Први именовано да га замјењује у "столици" док дође млади Раде Томов на пријесто. А када је дошао, Мојсије је "одлучно стао уз младог Његоша коме су оспоравали право на пријесто". Успоставио је везу између Црне Горе и Србије и помагао Карађорђевог устанак. Обављао је значајне државничке и световне дужности у вријеме Петра Другог Петровића. Учинио је много на уједињењу Васојевића и других брдских племена у једну државу Црну Гору. Његово дјело наставио је Војвода Миљан Вуков Вешовић. Мојсије Зечевић је обновио "Васојевички закон у дванаест точка" (тачака). Писао је молитве и епске пјесме које су забиљежили његови савременици, а међу њима и Сима Милутиновић Сарајлија. Преко педесетак његових епских пјесама објављено је у разним листовима и антологијама.

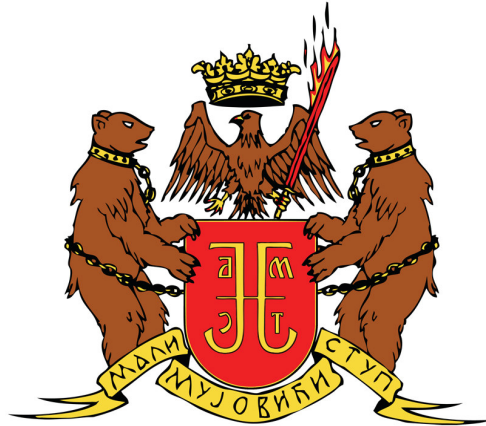
„Златна грозница предака Миле Јововић“

Милина породица је поријеклом из Црне Горе, а имају имовину у Метохији у Злопеку близу Пећи. Њен прадједо Богић Цамић Јововић био је барјактар из племена Васојевића и гардијски официр (перјаник) краља Николе I; име његове жене било је Милица, по којој је Мила добила име. Њен прадједо Богдан Јововић био је командант војног подручја Приштина, а касније је био војни финансијски инспектор у војним подручјима Скопље и Сарајево, где је открио велику проневијеру злата. Кажњен је јер је одбио да оптужи свог пријатеља за тај злочин. Касније, комунистичка влада Југославије га је утамничила на Голом Отоку. Бојећи се да ће поново бити ухапшен, побегао је у Албанију, а касније је прешао у Совјетски Савез, у Кијев. Друга верзија приче је да је заправо он узео злато. Милин отац, Богић Јововић, касније се придружио њеном прадједу у Кијеву, гдје су он и сестра дипломирали медицину.

⁴ Извор: Васојевички закон у дванаест точка, Ступови, Андријевица 1997.

Зечевићи и Мујовићи – Браћа за увијек и довијека!

У братству Мујовића, посебно потомака Јеврема Мулетиног Мујовића из села Мали Ступ, одржава се готово стогодишње пријатељство, побратимство са братством Зечевића са Веруше. У I Свјетском рату, послије одступања српске војске ка Грчкој, аустроугарска војска вршила је одмазду над српским становништвом узимајући у заробљеништво готово свако мушко чељаде. Тако су Јеврем Мујовић и Томица Зечевић постали аустроугарски заробљеници, и одведени у логор у тиролској области, гдје су се температуре спуштале на преко минус 40 степени целзијуса. Заробљеници су тјерани на тешки физички рад, мучени тако што су носили тешко камење за изградњу пута, по дубоком снијегу и леду. Уколико би неки од логораша пао од исцрпљености, „милосрдни“ стражари би притрчали и, ионако слабо одјевене, гладне и исцрпљене мученике, „успавали“ стављајући им снијег и лед у њедра. Постојало је више казања, али догодило се да је Јеврем Мулетин пао од исцрпљености, а да га је од сигурне смрти спасио Томица Зечевић који га је узео на своја плећа, давао му своју храну и помогао у опоравку. Оба затвореника су касније пребачена у логор у Мађарску, одакле су се, после одслужења двогодишње казне, пјешке вратили у своја села, гдје су се побратимили.



Јеврем је засновао породицу и имао четири сина - Благоја, Михаила, Синана и најмлађег Трифуна - јединог живог који зна детаље поменуте приче. Томица Зечевић, иако ожењен, није имао порода, али су његова браћа и њихови потомци преносили причу с кољена на кољено, а ове куће и братства, и дан данас зову једни друге побратимима и браћом (слика: нацрт грба Трифуна Јевремовог).

Прота Милош Велимировић „Племе Васојевићко“⁵

Прота Милош Велимировић (1848–1920) је рођен у Краљама код Андријевице. Школовао се у завичају, Ђурђевим Ступовима код Берана, у манастиру Високи Дечани, а богословску школу завршио је у Београду. За писање и просвјетитељски рад од стране краља Николе Петровића одликован је Даниловим орденом првог реда. Највише је писао о Васојевићима, Црној Гори и Метохији. Најзначајнија дјела прота Милоша Велимировића су: роман „Паћеник“, објављен 1891. године, „На Комовима“, објављен 1892. године, „Васојевићи и Метохија“,

⁵ Писац и публициста Ратко Делетић је 1980. године пронашао рукопис прота Милоша Велимировића „Племе Васојевићко“ у архиви Пећке патријаршије. Рукопис потиче из 1901. године, а књига је објављена 2003. године у издању издавачке куће „Андријевица“, чији је главни и одговорни уредник био управо Ратко Делетић. У наредним редовима преносим дио Велимировићевог рукописа, уз мање имјене.

1913., „Незнано гробље“, „Арнаутска звјерства“, „Развој школства у Васојевићима“. Његова дјела испуњена су историјско-географским сликама и одишу завичајним мотивима. Свој радни вијек прота Милош Велимировић завршио је у Светосавској цркви на Врачару (Београду) гдје је и сахрањен.



Манастир Ђурђеви Ступови код Берана

Старина Васо, од кога воде своје поријекло данашњи Васојевићи, појавио се у Лијевој Ријечи на Ножици прије више од 300 година. Он се ту доселио, по једном предању из Смедерева, по другом из источних крајева Србије и по трећем из Ерцеговине. Но, ма од куда било да се он овдје доселио, мора бити да је био човјек од угледа, а није без основа и предање које каже да је Васо доселио из Призрена и да је био великаш и сродник Немањића.

Предање казује овако: Немања, а од Немање Радослав (или Вукан). Немањићи *Славјаногорски*, а од Радослава Костадин, а од Костадина Васоје (1217 – 1286), давни предак Васојевића по коме је и племе добило име. Васоје је одрастао на двору деспота, касније цара епирског, Манојла Анђела, његовог дједа по мајци. Васпитан је у грчком духу, а и сам је био ожењен Гркињом. Васоје је погинуо око 1286. године. Васоје је имао сина Стефана, а од Стефана Костадин (други). Костадин је имао пет синова: Васа, од кога су Васојевићи, Пипера (Пипа), од кога су Пипери, Озра, од кога су Озринићи, и Краса и Хота од којих су Краснићи и Хоти (у Албанији). Краснићи и Хоти су се послје косовског боја потурчили, прешли у ислам. Васојевић Стево (1342 – 1389) је према овоме син или унук Васојев. Столовао је на Грацу (Комска жупа) и, са својих четири хиљаде Васојевића, учествовао у косовском боју и погинуо бранећи манастир Грачаницу. Једни тврде да су Васојевићи настали на простору Комске жупе и ту засновали своје кућиште. Касније, подижу своје катуне у Лијевој Ријечи, провлачећи се испред турске најезде. Доцније, враћали су се на своје првобитно станиште. Васо је столовао на Грацу (Градац на Речици – Злоречици). Васо је био ожењен са Речице испод Кома. Други казују да је живио у Лијевој Ријечи, на Ножици, на саставку Ковачевог потока и рјечице Љеваје и ту подигао манастир - задужбину (Васова црква). Послије косовског боја, код њега је дошао Хуњадин (Сибинјанин) Јанко и донио

рањеног сестрића Бановић Секула (Бановац Секула), чија је мајка била Васова кћер, да га лијечи. Ту је умро и сахрањен је негдје у Лијевој Ријеци. Васо је имао четири сина: Раја, Миомана (Мија), Новака и Ђура. Од Раја су Рајевићи, од Миомана Миомановићи, а од Новака Новаковићи и од Ђура Ђуровићи у Дупилу, Црмничка нахија. Рајо (Рао) је имао три сина: Ђура, Даба и Угљешу. Од Ђура су Лопаћани (Лијева Ријека), од Даба – Дабетићи, а од Угљеше Ковачевићи.

Васојевићи су названи „Седмо брдо“, „Потлашње брдо“. Старина Васојевића је из старе Холмије, потиче чак из 499. године. Диоба Срба на племена почиње још почетком 1160. године. На том „Седмом брду“, сахрањено се „још до данас“ „егро и благородство старо Србско“. Они су један род. Током периода Немањића појављују се три жупе: Будимља, Зла Ријека (Злоречица – Комска Гора) и Плав. Њихове границе су од давнина, према „Васојевићком закону од дванаест точака“, у границама кнеза Милутина. Сви славе Немањићку славу, Аранђелов дан. Сва ова племена стоје данас у 13. степену сродства праве линије према свом родоначелнику Васу.

Васојевићи су данас велико и јако племе. Они су по свом насељу сада захватили, сем Лијева Ријеке, још и десну страну Таре до Колашина, притоку тадашњу Дрцку, Полимље (горњи Васојевићи). У почетку, док су само били на Ножици и Лијевој Ријеци, нијесу имали свог племенског војводе, ни нахије, већ су припадали кучком војводству и Кучкој нахији. Тек су касније, кад су се Васојевићи почели селити преко Кома и насељавати око ријеке Злоречице, добили свога племенског војводу у седмом степену потомака Васојевог, који је код Турака важио као кнез злоречки, јер тада Васојевачке нахије није било, већ је било Злоречана и Љворечана.

Први племенски војвода Злоречких Васојевића био је Милутин Раичев Рајевић, други поп Катана, трећи Ђека Бојовић, четврти Вуксан Бојовић, пети Иван Кујо Обадовић, шести Лакић Новов Кастратовић, седми Вуксан Лакићев, осми Симо Лакићев Војводић, девети Стојан Симов Титуларни, десети Миљан Вуков Вешовић Лопаћанин, једанаести Лакић С. Војводић и дванаести Гавро М. Вуковић почасни.

Првих пет војвода припадали су XVIII вијеку и били као кнежеви, а шести и стварни војвода кога су и Турци признавали био је Лакић Новов Кастратовић који је припадао последњој десетини XVIII вијека и био војвода до 1838. године, када је и умро. Тада га наслеђује његов други син Симо који је овом нахијом управљао пуних двадесет година и оставио је способну да приђе Црној Гори и књазу Данилу.

И прије војвода војводе - Браћа Брајотићи, Вук и Јован

Још прије појаве првог војводе Васојевићког, појавио се у Лијевој Ријеци Вук Брајотић, запамћен као један од највећих васојевићких јунака. Вук је потомак Васовог сина Мија (Мијомана), рођен на Лопатама, гдје је и живио са братом Јованом. Вук је рано почео да четује, дуго је живио и хајдуковао око Колашина и по Полимљу. Као такав обратио је на себе пажњу свих сусједа, па и Пеја

Станојевића, војводе братоношког, кога је Брајотић као војводу из свог племена (коме је тада и Лијева Ријека припадала) истиснуо.

Вук Брајотић се био тек оженио када је неки паша из Ерцеговине дошао у Подгорицу да од брђана купи араче. Паша је, опет, био пријатељ са неким војводом Кучким и упитао га је да ли зна какву лијепу брђанку коју би могао узети за жену. Војвода рече да има, али да је то жена Вука Брајотића, доброга јунака. Кад је то чуо паша, он у пратњи неколико момака оде на Лопате, гдје код куће нађе само Вукову жену и мајку. Тако је паша зароби и поведе пут Подгорице и у путу законачи на Дољане. Вук се налазио у чети, брат Јован код оваца у Веруши, те мајка отрча Јовану и каза му шта се догодило. Када је то чуо пође у потјеру за пашом, са још неколико чобана. Пашустигоше на конаку у Дољанима и нападоше га тако да му побише све момке, пашу живог ухватише и снаху избавише. У повратку, више Клопота, срете Вук Јована са пашом и снахом и хтједе их обоје убити, али Јован не даде. Кад дођоше на Лопате, Брајотићи паши одсјекоше оба ува, па га тако чуља испрате низ Тару, пут Колашина, одакле је отишао у Ерцеговину без арача, без брђанке и без ушију.

Послије овог догађаја, братоношки војвода Пејо Станојевић наговори Мустај пашу Мамут – Беговића да похара Лијеву Ријеку, јер му се ова одметнула. Паша са неким Арапином скупи војску и дође у Гусиње гдје му се придружише и Шабанагићи, одакле пођоше преко Широкара и Царина на Верушу и ударише на Лијеву Ријеку, коју похара и огњу преда, запали и Васову цркву која до темеља сагоре. Паша се улогорио и законачио на Ножици гдје га нападе Брајотић са Љворечанима, разбије га и поћера к Веруши, гдје се Турци раздвојише. Једни су с пашом бјежали уз Кротиче, а други са Арапином уз Турјак, па се и Љворечани раздвојише, једни за пашом, а други ћераху Арапина. У том боју паша погибе на Кротиче те је ова добила назив Клисуре Мустај паше Мамут – Беговића, а на Турјаку погину Арапин под јелом, која се и сад зове Арапова јела. У овом боју није остао ниједан Љворечанин који није посјекао турске главе, а већина посјече по неколико, док је самог Мустај пашу посјекао Вук Брајотић. Ова одбрамбена битка одиграла се 30. августа и због ње су Васојевићи узели да славе и Светог Александра Невског⁶, а стара им је слава Свети Аранђео, кога такође славе и сада.

Вук Брајотић није имао порода, а потомци његовог брата Јована су Сајичићи у Виноцкој. Његов потомак био је и Никола Сајичић који је 1809. године погинуо на Суводолу.

⁶ Постоји предање да су се Васојевићи, предвођени Вуком Брајотићем и Вуком Маринковићем, прије битке са Турцима на Крчеву (прва половина XVIII вијека) учи Св. Алесендра, заклели да ће овог свеца узети за славу ако сјутрадан побиједе. Наредну ноћ су провели у пјесми и веселу славећи Св. Алесендра.

О Васојевићима – прапреси и братства⁷

Васојевићи су највеће српско племе, које је настањено у источном дијелу Црне Горе, у Лијевој Ријеци, и с обије стране Лима, све до ријеке Љешнице. Некада се тај предио звао Стара Србија. Такође, Васојевићи су и једно од брдских племена које се заједно са староцрногорским и старохерцеговачким племенима ујединило у јединствену Црну Гору. О њиховом имену и поријеклу постоје двије верзије народног предања. По једној, они су потомци извјесног Васа, сродника Вукана Немањића, који је рођен у Призрену и био војвода у доба цара Душана. Њега је наслиједио син Васојевић Стево, који се помиње у народним пјесмама о боју на Косову под именом Мусић Стеван, и који је био војвода у Сјеници, у Новопазарском Санцаку. После Косовске битке и смрти Васојевић Стевана, Васојевићи су као ускоци кренули у Херцеговину и дошли до Фоче, а одатле скренули на југ, југоисток и исток, и преко Црне Горе дошли на Ножицу у Лијевој Ријеци, где су се настанили. По другом предању, Васојевићи воде поријекло од Васа, сина херцеговачког краља, који се такође преко Црне Горе доселио из Херцеговине и настанио на Ножици у Лијевој Ријеци.

Браћа и синови

По легенди, Васо је имао још четири брата: Пипа, Озра, Краса и Ота. Од њих су настала племена Пипери и Озринићи у Црној Гори и Краснићи и Хоти у Албанији. Павел Аполонович Ровински, који је више од четврт вијека боравио у Црној Гори, проучавао прошлост, живот и обичаје, и написао капитална дјела о Црној Гори, истиче да Васови потомци "нијесу знали да објасне, одакле и када је Васо дошао у Црну Гору". Нијесу ни могли, јер Васо није "дошљак" или српски пребјег у Црној Гори, већ је поникао, опстао и челник племена Васојевића постао у Лијевој Ријеци. Првобитна, почетна, племенска територија и племенско језгро Васојевића формирано су у Лијевој Ријеци у периоду од друге половине XV, до средине XVI вијека, уједињавањем братстава црногорског поднебља, а Васо је био један од првих, или први васојевићки челник.

А сам Васо је, наводно, имао четири сина - Раја, Новака, Мија и Ђура.

Најмлађи, Ђуро, се одселио у Црмницу и од њега је настало велико братство Ђуровићи, а од остала три Васова сина развиле су се три велике братственичке групе у Васојевићима - Рајевићи, Новаковићи и Мијомановићи. Данас, додуше, у Васојевићима нема ниједног таквог презимена, јер су се братства даље дијелила и цијепала на мање подгрупе, али сви тачно знају ко од кога води поријекло и сваки

⁷ Напомињем да су сви подаци који слиједу узети из књиге др Радослава Јагоша Вешовића "Племе Васојевићи", објављене прије шездесет година и да може бити да нијесу потпуни, да су се нека братства можда у међувремену истражила, или се које ново развило, али је сасвим сигурно да сви Васојевићи добро знају и чувају успомену на своје поријекло, чак и када се у појединим братственичким групама, понављају поједина презимена. Сви, Васојевићи потичу са Ножице, из Лијеве Ријеке, гдје је живио њихов прапрадека Васо и гдје се и данас, поред остатака његове цркве, налазе и трагови његове куће.

старији човјек може набројити све пасове својих предака до самог родоначелника племена. Тај број се већ попео на двадесет пасова и, ако се узме просјек од око тридесет година од паса до паса, потврђује се предање да су Васојевићи на овим просторима најмање шест вијекова.

Старе традиције

А први писани помен Васојевића датира из 1444. године. Константин Лиречек наводи један документ из тог времена који се чува у Дубровачком архиву. Извјесни Брајан Проданић се жали дубровачком суду како му је шездесет горштака: Пипера, Бјелопавлића и Васојевића, напало трговачки караван, убило брата и опљачкало робу.

Ако се зна да је потребно барем сто година да се неком локалитету или племенској заједници устали име по неком од истакнутих предака, онда се народно предање да је прапредак Васојевића на ове просторе доселио половином четрнаестог вијека у потпуности потврђује. У народном предању се, иначе, спомиње и Васоје и Васо. По једнима, ријеч је о једној те истој личности, а по другима познатији и млађи Васо је потомак, унук или праунук Васојев. Васојевићи су ту живјели све до седамнаестог вијека, проширујући помало територију на рачун околних племена, а тек тада је кренула њихова експанзија у долину Лима и друге крајеве ван старе постојбине. Куд год су се селили, међутим, љубоморно су чували своје традиције и веома наглашено истицали своје поријекло и коријен, данас разгранат до готово невјероватног броја братстава.

Братства и подгрупе

Како у својој књизи "Племена Васојевићи" пише професор др Радослав Јагош Вешовић, од три братственичке групе овог племена, најјача и најбројнија је она која је постала од Васовог најстаријег сина Раја. Њу чине три подгрупе братстава: Лопангани, Дабетићи и Ковачевићи.

Лопангани су:

Ракетићи, Радуловићи, Поповићи односно Вешовићи, Марсенићи, Вулевићи, Бојовићи, Ђукићи, Милошевићи, Велицикнићи, Чукићи, Голубовићи, Лалевићи, Рајичевићи, Ивановићи, Нововићи, Вашовићи, Павићевићи, Драгићевићи, Миковићи, Нерадовићи, Алексићи, Вукашиновићи, Спасојевићи, Стојановићи, Стојковићи, Вукићевићи, Боричићи, Лабани, Мијовићи, Радуновићи, Радивојевићи, Вуканићи, Угреновићи, Јелићи, Перовићи, Мирковићи, Ивановићи, Киковићи, Карацићи, Шаковићи, Фолићи, Зулевићи...

Други огранак Рајевића - Дабетићи - су:

Дабетићи, Делетићи, Лекићи, Ђекићи, Нововићи, Рајовићи, Вуковићи, Мирчићи, Лабовићи, Роснићи, Ћировићи, Грозданићи, Лазаревићи, Станисавићи - Илићи, Лашковићи, Радуновићи - Дрндари, Кубуровићи, Османлијићи, Вулинићи, Зоњићи, Драгојевићи, Ивановићи - Сјеножећани (од којих су Бакићи и Рајовићи), затим

Арсенијевићи, Протићи, Вуксановићи, Лакићевићи, Станићи, Лалићи, Лашићи, Журићи, Којићи, Митровићи, Палевићи и Гарчевићи.

Трећи огранак - Ковачевићи - су:

Кастратовићи, Војводићи, Мићовићи, Аковићи, Ђуришићи, Мартиновићи, Јојићи, Симовићи, Царевићи, Медонићи, Ђурковићи, Станићи, Оташевићи, Брадићи, Маријановићи, Ракићи, Плавшићи, Ружићи, Обрадовићи, Савићи, Микетићи, Јукићи, Вуксановићи, Зекићи, Вучићевићи, Катанићи, Вулићи, Шаровићи, Новичићи, Алетићи, Бацановићи, Дедовићи, Ђиновићи, Миловићи, Таићи и др.

Од другог Васовог сина, Новака, постала су братства:

Миликићи, Томовићи, Радевићи, Ђекићи, Мујовићи, Кићовићи, Лакушићи, Рачићи(чији су огранци Јелићи и Вукићи), затим Асановићи, Боричићи, Љубићи, Николићи, Милошевићи, Пантовићи, Зековићи, Радуновићи, Радоњићи, Малевећи, Ивановићи у Слатини, потом Дујовићи, Марнићи, Бакићи, Прелићи, Драговићи, Ђулафићи, Мимовићи, Ацићи, Бабовићи, Чакићи, Вуковићи, Ђуровићи, Радојевићи, Лаковићи, Оровићи, Кочановићи, Салевићи, Бандовићи, Радојевићи, Радосављевићи, Вукадиновићи, Митровићи, Ђековићи, Матовићи, Жујовићи итд.

И трећа братственичка група, Мијомановићи, од Васовог трећег сина Мија, као и претходне двије, има своје подгрупе, а углавном јој припадају сљедећа братства:

Делевићи, Цемовићи, Јоксимовићи, Мићовићи, Ђеранићи, Марковићи, Штипаљи, Зечевићи, Сајичићи, Масловарићи, Дубаци, Губеринићи, Фатићи, Нововићи, Мишковићи, Вуковићи, Лепосавићи, Ђерковићи, Туровићи, Јововићи, Вучелићи, Вујовићи, Савовићи, Вукићевићи (различити од Вукићевића Лопаћана), Стијовићи, Торци - Шуњевићи, Бајићи, Шарбајићи, Малишићи, Недићи и Крушчићи.



Етнички састав, попис из 2003.		
<u>Срби</u>		89,81%
<u>Црногорци</u>		9,43%
<u>Непознато</u>		0,74%

Приредио: мр Иван Трифунов Мујовић

Скадарска 53, 11 000 Београд

Тел/факс: +381 11 322 7852 ; Моб: +381 63 184 2743

Е-маил: ivanmuyo@yahoo.com ; vasojevici@gmail.com

Web – site: <http://sites.google.com/site/vasojevici/Home>